

PREZIDENT TA'LIM MUASSASALARI AGENTLIGI

Rahimboy Jumaniyozov

MATNSHUNOSLIK ALIFBOSI

(ARAB ALIFBOSIGA ASOSLANGAN ESKI O'ZBEK YOZUVI)

Ijod maktablarining 7-sinfi uchun darslik

**O'zbekiston Respublikasi Prezident ta'lim muassasalari
agentligi tomonidan tavsiya etilgan**

ZAMIN NASHR
TOSHKENT – 2021

UO'K
KBK

Tuzuvchi-muallif:
Rahimboy Jumaniyozov

- Xattotlar:** Salimjon Badalboyev,
Habibullo Solih,
To'xtamurod Zufarov,
Ma'mura Rashidova,
Rahimboy Jumaniyozov
- Mas'ul muharrir:** Sayfiddin Raf'iddinov
filologiya fanlari nomzodi, dotsent
- Maxsus muharrirlar:** Jasur Mahmudov,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent;
Sabohat Rahimova,
PTMA ijod maktablari bilan ishlash
bo'limi boshlig'i o'rinbosari.
- Taqrizchilar:** Zaynobiddin Abdirashidov,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa
doktori, dotsent;
Nilufar Yuldasheva,
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent;
Sulton Mirzo Rahimov,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

Barcha huquqlar himoya qilingan:
O'zbekiston Respublikasi Prezident ta'lim muassasalari agentligining yozma
ruxsatisiz ko'paytirish, tarqatish, qisman yoki to'liq ko'chirish taqiqlanadi.

ISBN

© Zamin Nashr, 2021.
© Rahimboy Jumaniyozov, 2021.

Aziz o‘quvchi!

Ota-bobolarimiz ming yildan ziyod muddat mobaynida foydalanib kelgan arab yozuvi uzoq davrlik madaniyat va san’atimiz tarixining kaliti, moziy muhridir. Birinchi va ikkinchi Sharq renessansining buyuk mutafakkirlari ham xuddi shu yozuvda o‘z ilmiy-adabiy meroslarini yozib qoldirishgan. Ahmad Farg‘oniy, Abu Nasr Forobiy, Muhammad Muso al-Xorazmiy, Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino, Mahmud az-Zamahshariy, Mirzo Ulug‘bek, Hazrat Navoiy, Bobur Mirzolardan tortib, XX asrning 30-yillarigacha bo‘lgan davrda ijod qilgan allomalarning merosi xuddi shu yozuvda bizgacha yetib kelgan.

Buni albatta yodda tuting!

Arab alifbosini sinchiklab o‘rganishingiz, mumtoz merosga bo‘lgan mehringiz, ilm-fan sirlarini egallashga bo‘lgan ahdingiz Prezident e’tirof etgan Uchinchi Renessansning tagzamini-poydevoridir.

MUNDARIJA

Alifbolar tarixidan	6
Arab alifbosi asosidagi eski o'zbek yozuvining o'ziga xos xususiyatlari	11
Arab alifbosi asosidagi eski o'zbek yozuvi	14
1-saboq: "Alif " harfi	20
2-saboq: د tayanch belgili harflar	22
3-saboq: ر tayanch belgili harflar	26
4-saboq: "Vov" harfi	32
5-saboq: ب tayanch belgili harflar	38
6-saboq: ن va ي harflari.....	48
7-saboq: ح tayanch belgili harflar	56
8-saboq: "Hoyi havvaz" harfi	68
9-saboq: س tayanch belgili harflar.....	74
10-saboq: ص tayanch belgili harflar	82
11-saboq: ط tayanch belgili harflar	88
12-saboq: ع tayanch belgili harflar	94
13-saboq: ف tayanch belgili harflar	104
14-saboq: ك tayanch belgili harflar	112
15-saboq: "Lom" va "Mim" harflari	120
16-saboq: Harfiy qo'shilma va harakatlar	134
17-Saboq: Izofa. Arab izofasi. Shamsiy va qamariy harflar ...	142
18-saboq: Fors izofasi.....	144
19-saboq: Zamonaviy arab alifbosida tinish belgilar va raqamlarning ifodalanishi	146
Mustaqil o'qish uchun matnlar.....	147

«ALIFBO» NE DEYDUR?

Vatanimiz Alifbo,
Bag'ridamiz jo bajo.
O'ttiz ikki askarmiz,
Birlashsak, so'z-lashkarmiz.
Do'stga bag'ri kenglarmiz,
G'animlarni yengarmiz.
Qo'shinimiz ikki xil:
Munfasil-u Muttasil.
Bizni yaxshi bilsangiz,
Hurmat bajo qilsangiz.
Bo'lursiz haqqa vosil,
Ilmdan murod hosil.
So'ylab ajdod qadrini,
Ham avlodlar dardini.
Bobolar kayfiyatini,
Momolar ruhiyatini..
Marjon kabi teramiz,
Sizga jamlab beramiz.
Fe'limizni bilingiz,
Shunga amal qilingiz.
Qolmasin sizga pinhon,
Bizdagi ruhi ravon.
O'ngdan boshlab yuramiz,
Va saf chekib turamiz.
Bosh, kichik harf yo'q bizda,
Tutingiz yodingizda.

Cho'ziq unli ham undosh,
Doim bizga safardosh.
Qisqa unli ko'zi lo'q,
Unga safda o'rin yo'q.
Kelsa bir xil qo'sh undosh,
Faqat biridur yo'ldosh,
Tinish belgi na hojat,
Yetuk bo'lsa farosat.
Unga emasmiz muhtoj,
Zakovat bizga gultoj.
Maqsad — ma'no anglatish,
Ko'ngillarga yo'l topish.
O'ziga berib sayqal
Harflar so'ylar galma gal.
Qatordagi ilg'orlar
Munfasillar sardorlar.
Dastlab so'ylashi tayin,
Muttasillar sal keyin.
Siz o'qishga kirishing,
Sidqidildan tirishing.
Ixlos ila albatta,
Fozillik, husnixatda.
Dillarni shod etgaysiz,
Yurtni obod etgaysiz.
Sizga omad yor bo'lsin,
Tangri madadkor bo'lsin!